

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Slægtsgaard og landskab

Af Forfatteren Olaf Andersen.

DET VAR 1796, DET AAR landsbyen blev udskiftet, og den gamle slægtsgaard flyttet ud paa de aabne, brede marker. Oppe i landsbyen har den uden tvivl haft hjemme i hundreder af aar, og efter al sandsynlighed er det den samme slægt, der har siddet der som fæstebønder i talrige led.

Min æt, min mors. Og til den gamle bindingsværksgaard ude paa marken har jeg alle dage været knyttet med ubrydelige baand. Jeg er kommen der længere tilbage, end jeg kan huske. Sommer efter sommer var det mit glade feriehem, og i syv maaneder udgangspunkt for mine daglige vandringer — frem og tilbage 16 km — til realskolen i nærmeste købstad.

Fra den højeste del af de letbølgende, muldede agre ser jeg det lange, lave stuehus indhyllt i træer, overhvelvet af en hældende poppel med visne toppgrene, en kæmpe, der i halvandet hundrede aar har staaet vagt ved gavlen og nu som før givet gaardbilledet sit særegne, næsten storladne præg.

Og hvilken herlig baggrund: lange, blødt bølgende linjer, der fjærnt ude gaar til tops i to mørke gravhøje. Ingen skove, men en svulmende frodighed, en tone af klarhed og lys. Ingen steder har jeg set de hvide kirker skinne som her, naar jeg en duggrisk morgen gik udenfor østerlængen og tog omlandet i øjesyn.

DE TRE SAMMENBYGGEDE udlænger er mere eller mindre ombyggede, men det lave, straatækte stuehus har i alt væsentligt det samme udseende som for mere end 150 aar siden. De smaabitte ruder har maattet vige for andre og større, men bjælketappene stikker endnu nyfigent frem af egetømmeret som uomtvistelige vidner om bygningens ælde. Haven har det

samme lukkede præg som i min barndom, om end de ældste mindesusende træer er borte. I et nedfaldet æble kan jeg smage fjærne ferieglæder i al deres liflighed. Og da jeg en stjernefyldt aften gaar til ro i »overstuen«, mens nattevinden pusler derude i den minderrige have, gribes jeg af de samme følelser, som den svenske digter Axel Erik Karlfeldt saa mesterligt har udtrykt i det vidunderlige digt om »Træsloppet«:

*Det sjungar i vindens växande vin
som stråkar med sällsam ljud
kring de dödas och levandes brudelin
i den sal där min moder stod brud.*

*När jag stiger dit upp till mitt vilorum
uppför trapparnas knarrande trä,
då vill jag böja av vördnad stum
för de sovandes minne mitt knä.*

*Det susar i sammarn på vinande loft
om det troгна blod som jag ärvt,
och det svävar som gammalt lavendeldoft
kring kuddans skinande lärft.*

Ja, jeg sover i »den sal hvor min moder stod brud«. Jeg drømmer om hine tider, da denne lilleverden, gaarden og dens omgivelser, sognet og dets nabosogne var alt, hvad hun havde indenfor rækkevidde. Men ogsaa om hendes ungdom, da nye horisonter og nye syner aabnede sig for hendes undrende øjne... Og jeg drømmer om de to gamle sorttjærede porte med deres sælsomme halvmørke og duften af hengemt hø. Naar jeg læste Kaalunds digt om bjørnen som rytter, tænkte jeg mig altid, at hesten kom farende med sin lodne byrde gennem den vestlige af de to porte. De er for længe siden nedrevet. Men ude i bryggerset staaer, som det

Fortsættes Side 4.

SLÆGTSGAARDEN

Udkommer hveranden Maaned.

Redigeret af Ib Paulsen.

Carit Etlarsvej 32, Odense.

FORENINGEN TIL BEVARELSE AF DANSKE SLÆGTSGAARDE

Kontor: Købmagergade 67-69, København K.
Kontoret aabent hver Dag fra Kl. 10-13. Tlf. Byen 9433.

Alle Breve til Foreningen sendes til Kontoret,
Artikler til Bladet til Redaktøren.
Andet samt private Forespørgsler til Formanden.
Forespørgsler ang. Undersøgelser af enhver Art
bedes rettet til Slægtsgaards-Arkivet.

»SLÆGTSGAARDS-ARKIVET«

Adresse: Dansk Folkemindesamling, Det kgl. Bibliotek,
København K. Tlf. Central 4444.

Leder: Mag. art. Hans Ellekilde og Arkivar P. K. Hof-
mansen. P. K. Hofmansen træffes personlig Tirsdag,
Onsdag og Fredag Kl. 14-16.

Landsbestyrelsen:

Civilingeniør, Gaardejer H. M. Markersen, R., Rødby
(Formand).

Gdr. Jens Jensen, Sode pr. Hejsager (Næstformand).

Gdr. Jørgen Petersen, Thorsgaard, Gislinge.

Gdr. N. Slemming, Hammelev pr. Grenaa.

Proprietær Bengt Bjergskov, Rosenlund pr. Kølstrup.

Parcl. Niels Larsen, Veddinge pr. Faarevejle.

Hofjægermester Cederfeld de Simonsen, Erholm pr.
Aarup.

Propr. Chr. Lybye, Haldborg pr. Skive.

Gdr. Ths. B. Thomsen, Ulstedlund pr. Ulsted.

Gdr., Sognefoged Grøntved, Mygdal pr. Hjørring.

Gdr. Johs. Grønbeck, Gudhjem, Bornholm.

Foreningens juridiske Konsulent:

Sagfører, cand. jur. M. Hesselbjerg, Hillerød.

Kontorets Leder:

Kontorchef K. Nielsen.

Foreningens Revisor:

Statsaut. Revisor Kr. Foged, København.

Trykkeri:

Andelsbogtrykkeriet i Odense.

Den Sjællandske Bondestands Sparekasse

Hovedkontor: Vester Voldgade 107
København V.

De 2 Hovedregler

for 1. Kl. Mælk er

HYGIEJNE — AFKØLING

Vi har Hjælpemidlerne:

HAKA elektr. Vandvarmere

Blegessens til Desinfektion

Malkeklude

Staldkølere til enhver Kapacitet

Malkespande

Sier, Vatfiltre etc.

Levering kan ske gennem Mejeriet

De danske Mejeriers Fællesindkøb

St. Kongensgade 110 . København K.

Creditkassen for Landejendomme i Østifterne

(Landcreditkassen)

Anker Heegaardsgade 4 . København

Laan mod 1. Pr. i Landbrug, Skov- og Havebrug samt Grundforbedringslaan

Kasseobligationer kan noteres paa Navn og kan indskrives

SLÆGTSGAARDEN

Medlemsblad for Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde

Nr. 56

NOVEMBER

1951

VED EN Halvfjerdsaaars=Dag

Af Gaardejer Jens Jensen, Soed

FORENINGENS FORMAND, Civilingeniør, Gaardejer H. M. Markersen, har paany bekræftet at være en meget beskeden Mand. Gaardejer Markersen fyldte i Marts — den 11. — 70 Aar, og først langt hen paa Sommeren kom Begivenheden til Medlemmernes Kundskab, og da kun ganske enkelte. Selvom det saaledes i høj Grad maa ske post festum, bør det her slaas fast, at Formanden siden Slægtsgaardsforeningens Start har været overordentlig interesseret i Foreningens Opgaver. Han blev ved Repræsentantskabsmødet i Aarhus den 17. Maj 1947 valgt til Foreningens Formand, hvilken Post han med megen Dygtighed har beklædt siden. Ved Mødet i Aarhus var Markersen meget medvirkende til, at Repræsentantskabet vedtog følgende Udtalelse:

Medlemmer af Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde forsamlede til Repræsentantskabsmøde i Aarhus den 17. Maj 1947 udtaler, idet Foreningens Opgave i særlig Grad er at opnaa Lovgivningsmagts Støtte til, at Slægtsgaardene forbliver i Slægtens Besiddelse, navnlig ved hensigtsmæssige Arveregler for Landejendomme og ved Lovgivning til Hindring af, at Ejendommene gøres til Genstand for Spekulation:

1) Foreningen maa hævde, at der i Arveregler for Slægtsgaarde maa sikres Slægten Ret til at bestemme, hvem af Slægten der skal være Arvtager, samt Ret til at overdrage Ejendommen til Arvtager paa billige økonomiske Vilkaar.

2) Foreningen maa hævde, at Slægtsgaardene bør have Ret til den Beskyttelse, at der fra saadanne Ejendomme ikke kan eksproprieres, eller ved Ejerskifte til Slægt, ikke kan fratages Jord til Brug eller Fordel for andre Landejendomme (hvilket senere er tiltraadt af Lovgivningsmagten).

I den Tid, Markersen har staaet som Formand, er Foreningens Anseelse øget stærkt. Den er nu økonomisk godt funderet, og der er kommet en bestemt og maalbevidst Linje i Foreningens Styreform. Jeg tror, at det store Flertal af hans

H. M. Markersen.

Medarbejdere vil mindes ham med Tak for hans Indsats og ønske, at han endnu længe, trods hans mange andre Hverv, vil indtage sin Plads som Formand for Dansk Slægtsgaardsforening.

Jens Jensen.

Husk Diplomet!

ETHVERT MEDLEM af Slægtsgaardsforeningen bør føle det som en kær Forpligtelse at agitere for øget Tilslutning til Foreningen. Det styrker os. Det giver os større kulturel Slagkraft. Og det er jo bl. a. det, der er Meningen. Et virksomt Instrument til Vækkelse af Slægtsgaardsinteressen er vort nye Diplom, som kan erhverves af Medlemmer, hvis Slægt i mindst 100 Aar har ejet en Slægtsgaard. Bestilling kan indgives til Foreningens Kontor: Adr. Slægtsgaardsforeningen, Købmagergade 67—69, ledsaget af en anerkendt Undersøgelse og bilagt en Afgift paa 25 Kr. for Diplomet's Udstedelse.

Gør det nu! Slægtsgaardsejere bør have Slægtsgaardsdiplomet i Julegave!

SLÆGTSGAARD OG LANDSKAB fortsat fra Side 1.

eneste levn af gaardens gamle bohove, det tunge spisebord med sin hvidskurede plade og de tykke, sorte rundben. Omkring det sad i sin tid alle de nu henfarne almuesfolk, som hjalp til i høstens tid, tunge og slidte, men fulde af skæmt og løjer. Om en af dem fortælles, at han paa sit dødsleje fik besøg af præsten, som gav sig til at tale med ham om de unge dage. Da rejste den gamle sig op i sengen og udbød uomtænksomt og uskyldigt, mens øjnene spillede i det udslidte ansigt: »Ja, De kan fanden ta mig tro, dengang kunne jeg rigtignok dreje den!«

Over de jævnt stigende marker i syd ser man udenfor gaarden sognets vartegn, det mægtige røde kirke-taarn tegne sig mørkt imod dagslyset. Tidligere saas ogsaa, i smukt samspil med kirken, en højt knejsende vejr mølle — det samme dobbelte vartegn der endnu løfter sig hjemligt over brune straatage og hvidkalkede gavle i adskillige sjællandske landsbyer. Men her har møllevingerne for aar tilbage svinget deres sidste su-sende omgang.

ARTUSINDER ÆLDRE END KIRKEN er dog to andre mindesmærker i den gamle slægtsgaards horisont. To af min barndoms dysser, yderst forskellige, men hver for sig dragende med forunderlig styrke. Den ene af en næsten overnaturlig vælde, den anden ydmyg og jævn. Den første med sin nøgne isse mod sky paa en af landsbyens højest liggende marker. Jeg tør ikke sige, om den eller kirken gjorde det stærkeste indtryk paa mig, naar jeg fra sti eller markvej saa den tronende deroppe paa bakkedraget — mon det alligevel ikke var det store og stolte dyssekammer? Det er jo ikke helt, hvad det har været, jordhøj og randsten er forlængst gaet tabt som ofre paa fremskridtets alter,

men den kæmpestore overligger fylder mig ved hvert gensyn med undren og henrykkelse. For nogen aar siden kunne man endnu se de allernærmeste omgivelser saa nogenlunde urørte, men nu har ploven skrællet jorden op omtrent ind til selve dyssefoden. Det er aabenbart ikke for tidligt, naturfredningsloven af 1937 faar en tilføjelse, der sikrer et fredet værnebælte udenom vore prægtige oldtidsmindesmærker.

MEN SAA DET ANDET DYSSEKAMMER? Ja, det ligger langt nærmere ved gaarden, og dog paa nabosognets grund, ligesom sin kæmpesøster med udsyn over land og strand. Jeg husker, hvordan jeg som dreng stak i rend tværs over markerne for at tage dyssen i øjesyn. Sidst jeg saa den, var den lige ved at forsvinde mellem rundpullede høstakke og blomstrende vild kørvel. Det maa jo være en af ætten, som er gravlagt derinde — kamret er saa lille, at der næppe har været plads til flere. Der nynner et spørgsmaal i mit sind:

*Navnløse, fjærne frænde,
banker dit blod i mit?
Kan jeg de længsler kende,
der bruste og sang i dit?*
— — —

Og jeg staar i glade tanker, der kredser om den forunderlige sammenhæng mellem æt, slægtsgaard og landskab:

*Milefjærnt kan jeg skue
i duftende junislet
her fra din højlandsbue
det land, hvor min moders æt
fandt i din fjældgraa tue
en viet og signet plet.*

Olaf Andersen.

Artikler, som venter

IREDAKTIONENS VARETÆGT er bl. a. to interessante Artikler om Slægtsgaarden »Smerupgaard« paa Thyholm og om Høvrings-Slægten fra Lund. Begge burde have været bragt forlængst, men begge er temmelig lange. Det store Stof fra Aarsmødet og længe mellem Numrene af »Slægtsgaarden« har bevirket, at de endnu ikke har kunnet trykkes. Redaktionen skal beflitte sig paa, at det ikke skal vare meget længe, før Indsenderne ser dem i Bladet.

★ 500 Medlemmer af Krogstrup-Slægten mødtes i Herning i September og indledte Slægtsstævnet med en Gudstjeneste, hvorved man fyldte Kirken til sidste Plads. Krogstrupslægten, der tæller seks Generationer, nedstammer fra Jørgen Mathiesen til Krogstrup, født 1745. Selv fra Norge var der mødt Deltagere, En Hilsen fra Slægten der overbragtes af Snedker Therkelsen, Notodden, der har boet i Norge i 40 Aar. Han var højlig forbavset over, hvor stor hans danske Slægt var.

★ Lind-Slægten har festligholdt, at det den 27. Juli var 25 Aar siden, Familieforeningen blev dannet paa Skamlingsbanken. Familiens Medlemmer var Proprietær Aage Linds Gæster paa Slægtsgaarden Lindgaard i Dalby ved Kolding. Man besaa den smukke Ejendom, der har været Slægtsgaard i 200 Aar. Under Middagen holdtes der en lang række Taler, hvoriblandt naturligtvis for Slægtsforeningen.

FEST PAA LILLE FRYDENDAL

Slægtsfesten hos Familien Olsen paa Ll. Frydendal pr. Maarsø, en Fortsættelse af O. A. Slægts Møde i Fjor, fik et straalende Forløb med 85 Deltagere, der stillede med godt Humør i funklende Solskin. Man besaa det særdeles vel-drevne Landbrug, den store Jerseybesætning, Svineforsøgsstationen m. v. og nød det hyggelige Hjem med Park og Have. En Række Taler og Sange vekslede ved Festbordet. Til næste Aars Mødested valgtes Hagegaard paa Lammefjorden ved Faarevejle.

SLÆGTSFEST PAA SKAMLINGSBANKEN

Hvor Slægterne Jensen og Ytzen mødtes
d. 15. September i Mindet om Aarhundre-
der. — Fremragende Foredrag af Arkivar
P. K. Hofmansen.

STRAALENDE SOL over det blaa Bælt, Sol over korn-gule Marker, grønne Skove og Danebrog hejst paa Skamlingsbankens højeste Mast udgjorde Sceneriet den 15. September d.A., da Slægtsgaardsforeningens Næstformand og Slægtsgaardsarkivets Arkivudvalgs Formand, Gaardejer Jens Jensen i Soed, afholdt sin store Slægtsfest paa dette minderige Sted, hvor Navne med Klang af de dybeste Toner i vort Folks nationale Liv staar ristet i Sten. Blikket rakte fra Fyns soldissvøbte Kyst ned over det elskede omstridte Land og tabte sig i det vældige blaa Rum over Slesvigs skønne Egne, hvor Mindets Fugl stadigvæk synger de sublimeste Sange i Krattet paa Dybbøl Banke og fra hver ensom Soldatergrav under Vildrosernes rødhvide Drys, hist hvor Sundets krappe Bølger kysser Sundevad og Als.

Ca. 150 Medlemmer af de sønderjyske Slægter Jensen og Ytzen, hvis Hjemstavn fra Arilds Tid har været Halk Sogn paa Haderslev Næs, var fra nær og fjern stævnet sammen om de festligste Kaffeborde i Skamlingsbankens lyse Restaurant, da Gaardejer Jens Jensen bød den talrige Forsamling velkommen. Paa sit djærve sønderjyske Maal mindedes han de hensovede Forfædre, inden han gav Ordet til Arkivar P. K. Hofmansen, Slægtsgaardsarkivets Leder, der i et timelangt Foredrag skildrede de to Slægters Liv og Virke fra Kong Erik af Pommerns Tid til vore Dage.

I EN VILD OG FORVIRRET TID

Arkivar Hofmansen udtalte bl. a.:

»Højtærede Slægt! Ærede Tilhørere fra nær og fjern!

Jeg tror, at alle vi, der er her til Stede, har en Følelse af, at vi er Deltagere i en Fest, hvis Karakter endnu er sjælden i Landet, og hvis Stemmingsbillede er præget af lange Linier, der fra vor Tid rækker langt tilbage gennem andre Tider med andre Livsvilkaar. I en vild og forvirret Periode i Aarhundredernes Løb er vi samlet paa et af Danmarks allerkønneste Steder for at fejre denne Slægtsfest. Her paa dette Sted, hvorfra saa mange dybe og magtfulde Toner i vort Fædrelands nationale Liv første Gang fik Mæle, er vi stævnet-sammen for at mindes de Slægter søndenaa, der fødtes, levede, kæmpede

og døde for det, de havde kær — for Hjem, Land og Sprog —, og som nu ligger under Mulde.

Man har en vis Tilbøjelighed til at tale om de gode, gamle Dage, idet man jo kun paa nært Hold lægger Mærke til Skyggerne, men jeg tror ikke, at en eneste af os, hvis vi kender Fortiden ret, i det lange Løb vilde ønske at leve under de Livsvilkaar, vore Forfædre levede under. Naar man saa i Historiens Lys ser Skyggerne og erfarer, hvad Slægterne, der gik forud, har lidt, og tillige ser, hvor trofast de gennem alle skiftende Tider værnede om Hus og Hjem for at overlevere det til deres Efterkommere, forstaar man, at man her er fundet ind til et af de stærkeste Fundamenter for det Liv i et frit Danmark, som vi nyder i Dag. *Hvad vilde Danmark have været, hvis ikke alle disse Tusinder af gode Hjem spredt ud over Landet i Aarhundredernes Løb havde holdt det oppe, og hvad vil Danmark blive, hvis de gamle Slægtshjem ikke bevares? Menneskenes Rodløshed er Tidens store Ulykke, mod hvilken ogsaa vi indenfor Slægtsgaardsbevægelsen prøver at træde op. Vi staar alle i dybeste Gæld til de henfarne Slægter, der gennem lyse saavel som mørke Tider holdt fast paa det, der var dem overleveret, Land, Sprog og Slægtshjemmet med dets Traditioner. Det Hjem, der er det faste Punkt for os alle, naar Alverden*

Slægtsgaarden i Soed.

gaar os imod. Hvad var vel i Verden det fattige Liv med alt dets fortærende Tant, hvis ikke en Plet med en Dal og lidt Siv vort Hjerte i Skælvinger bandt, synger en af vore Digtere, og jeg ved, at alle vi, der er her til Stede, har Forudsætninger for at kunne fatte Sandheden i disse skønne Strofer.

DET VAR ALDRIG LET

Det har aldrig været let at overtage et Slægts-hjem. De økonomiske Byrder var ofte tunge. Arv til Søkende, Aftægt til Forældre, gamle Prioriteter m. m. kunde gøre egen Arbejds-løn ringe. Dertil kom alle de mange Slægtstraditioner, som ikke maatte brydes, og som de af Søkendeflokken, der rejste ud, ikke behøvede at tænke paa. Hvor ofte har jeg ikke under min Syslen med Slægter og Slægtshjem i alle Landets Egne følt, hvor stort et Ansvar den Broder eller den Søster i en Søkendeflok, der blev Indehaver af det gamle Slægtshjem, paatog sig overfor hele Slægten. Disse Mennesker fik ganske vist

Fra Kalmar Slot, til hvilket Slægten i Erik af Pommerns Tid havde Tilknytning gennem Kongens elskelige Tjener, Frederech af Wardenberg.

Fanevagten ved Slægtens Hjemstavn, men vi, der rejste ud, maa aldrig glemme, at denne Vagt tillige var behæftet med det største Ansvar.

Jeg er blevet opfordret til her i Dag at fortælle lidt om de Mennesker, der i Aarhundredernes Løb har staaet Fanevagt ved den gamle Slægtsgaard i Soed, Jens Jensens Gaard, en af Landets allerældste Slægtsgaarde, maaske den ældste, og i alle Tilfælde den Slægtsgaard blandt de mange, jeg i mit Arbejde har beskæftiget mig med, der bevisligt længst har været i samme Slægts Besiddelse. For saa vidt, som Kilderne har tilladt det, har jeg prøvet paa at følge denne Gaards og dens paaboende Slægts Linier tilbage i Tiden, og det er lykkedes mig at naa dertil, hvor disse Linier forsvinder i Middelalderens Mørke. De ældste bevarede Kilder, som har kunnet fortælle noget om Soed, har været faatallige. Et Par Tingsvidner, et Skøde, nogle Jordebøger og Skattelister er alt, der er tilbage af de Arkivalier, som vilde have kunnet give Oplysninger om Stedet fra den sidste Halvdel af det femtende Aarhundrede til ca. 1600. Arbejdet med Gaardens og Slægtens Historie i dette Tidsrum har været særdeles interessant, men kan passende betragtes som et Puslespil, hvor de fleste af Stykkerne er blevet borte. Heldigvis er netop de Stykker bevaret, der i store Træk lader os ane Billedets Hovedlinier.«

Arkivar Hofmansen gik derpaa over til at fremsætte en nærmere Redegørelse for de enkelte Slægtleds Liv og Virke fra 1468, da »Jepp Pethersson i Soodh«, der uden Tvivl er Gaardejer Jens Jensens 10-Tipoldefader, den 7. November dette Aar optraadte som Sandemand paa Haderslev Herredsting, og til vor Tid. Gaarden var sikkert i Selveje 1468, men fra 1542, da Jeb Jobsen og Jens Jobsen beboede den, og uafbrudt ned til Nutiden ved man med Bestemthed, at dette har været Tilfældet. Jens Jobsens Sønnesøn Hans Knudsen ejede den til 1598, da han købte Frigaarden Langmose i Halk Sogn, medens Broderen Jens Knudsen overtog Slægtsgaarden i Soed.

FRA ERIK AF POMMERNS TID

Langmose havde oprindeligt tilhørt Slægten Ytzen. Denne Slægts Stamfader var uden Tvivl den »Hinrich Jütsen«, som for Troskab og Tjeneste og paa Forbøn af Kong Erik af Pommerns elskelige Tjener og Embedsmand paa Kalmar Slot »Frederech af Wardenberg« den 12/4 1400 i Aarhus af Kongen fik udstedt et Diplom, der skænkede ham og hans rette ægte Afkom Frihed og Frelse samt Skjold og Vaaben. Skjoldet udviste to blaa Sparrer med en blaa Cirkel imellem, alt i et hvidt Felt. Paa Hjelmen vajede tre røde

Strudsfjer ovenpaa en blaa Sparre med en blaa Cirkel.

Hans Knudsens Sønesøn Simon Knudsen Ytzen paa Langmose hævdede 1710, at han nedstammede fra den Mand, som Kong Erik af Pommern i 1400 havde givet Friheder, Skjold og Hjelm, og man kan med stor Sandsynlighed regne med, at Hans Knudsen i Soed 1598 ikke vilde have kunnet købe Langmose, hvis han ikke paa en eller anden Maade havde været i Slægt med eller indgiftet i den gamle Ytzenslægt. Som et parallelt Tilfælde kan nævnes, at da Herredsfogden Nis Hansen Keding 1684 købte Frigaarden Beyerholm i Halk Sogn af Elsabe Madsdatter Voet og hendes Mand Peter Generanus, hedder det udtrykkeligt, at han i det hele taget kun havde kunnet faa Beyerholm til Købs, fordi han var en nær Slægtning af Familien Voet, især af den afdøde Mads Voet. Forholdet synes at være dette, at Dorothea Ytzen, Datter af den endnu i 1565 nævnte Severin Ytzen paa Langmose, ved sit Ægteskab med Matthias Voet paa Beyerholm af den i 1516 af Hertug Frederik adlede Slægt Voet har bragt Langmose over i Voet-slægtens Besiddelse. Den Jacob Ytzen, Herredsfoged i Krop (Gottorp Amt), der 1598 som Værge for sin salig Broder Hans Voets Søn Christen Voet tillige med Hans Voets Enke Dorrete Christensdatter solgte Langmose til Hans Knudsen, skulde da sammen med Hans Voet være Sønner af Matthias Voet og Dorothea Ytzen. Hans Voet har faaet Faderens Slægtsnavn, medens man har givet Sønnen Jacob Navnet Ytzen efter Moderens Slægt, for at dette kendte gamle Navn ikke skulde uddø. Et tilsvarende Tilfælde kendes fra Nis Hansens Kedings Skøde paa Beyerholm 1684, hvori Ritmester Hans Knudsen Ytzens Søn Knud bærer Navnet Ytzen efter Faderen, medens en anden Søn Mathies har faaet Navnet Voet efter Moderen Elsabe Madsdatter Voets Slægt. Hans Knudsens Hustru Mette har formodentlig været en Datter af den før 1598 afdøde Hans Voet, hvilken Antagelse bestyrkes ved, at Ægteparret havde en Søn ved Navn Hans. Hans Knudsens Efterslægt paa Langmose vil saaledes, hvis disse Slutninger er rigtige, foruden af Soedslægten ogsaa være Ætlinger af de henholdsvis i 1400 og 1516 adlede Slægter Ytzen og Voet.

En Sønesøn af Hans Knudsen og Mette paa Langmose var Ritmester Hans Knudsen Ytzen, der i Mogens Kruses geworbne Rytterregiment synes at have deltaget i Slaget ved Nyborg 1659. Efter Hjemkomsten fra Krigen oplyser Kirkebogen, at han den 22. Trinitatissøndag (18/10) 1660 blev publice absolveret i Halk Kirke for forøvet Manddrab, og Sagnet vil vide, at dette skete paa en Bonde, der en Langfredag gik og pløjede paa sin Mark. Aaret efter blev Ritmeste-

Det gamle
Slægtsvaaben
tegnet af Ingw.
Thomsen 1951.

ren gift med Mads Voets Datter Elsabe fra Beyerholm, hvorved han kom i Besiddelse af denne Gaard, medens Broderen Simon Knudsen Ytzen allerede ca. 1653 havde arvet Fødegarden Langmose. Ritmesteren døde paa Beyerholm 1677, og hans Enke Elsabe Voet giftede sig kort Tid efter med Præstesønnen Peter Generanus fra Bjolderup. Langmose overgik efter Simon Ytzens Død ca. 1712 til Sønnen Christian Simon- sen Ytzen.

Jens Knudsen, der efter Broderens Køb af Langmose 1598 overtog Slægtsgaarden i Soed, fik en talrig Efterslægt, og hele to Gange hentedes denne Hustruer fra Ytzenslægten paa Langmose. Jens Knudsens Sønesøn Niels Knudsen blev 1680 gift med Maren Simonsdatter Ytzen, og dette Ægtepars Sønesøn Niels Jensen, Gaardejer Jens Jensens Tiptipoldefader, ægtede 1740 Maren Simonsdatter Ytzens Broderdatter Kiestin Christiansdatter Ytzen, der ved ham blev Stammoder til Slægtsgaardens senere Besiddere.

JENS JENSENS 5-TIPOLDEFAR

Udredningen af Slægtskabsforhold, Tider og Tilstande paa Slægtsgaarden i Soed krydrede Arkivar Hofmansen i sit Foredrag med en Mængde interessante Detailler hentede fra mange forskellige Kilder. Han fortalte om, da Gaardejer Jens Jensens 5-Tipoldefader Sognefoged Knud Jensen i Soed 1671 med sin Vogn befordrede Vinskænken, som var i Følget, der ledsagede hendes Durchlaughtigheit Fyrstinde Hedevig Sophie, Landgrevinde af Hessen, fra Haderslev til Aarøsund Færgested. Landgrevinden var paa Rejse til København for at være til Stede ved sin Datter Dronning Charlotte Amalias forestaaende Barsel, og i hendes store Cortège var foruden Vinskænken ogsaa en Køkkenskriver, en Kok, en Sølvtyener, en Sukker-

brækker og en Slagter. Af andre interessante Smaatræk kan nævnes, at der ved Gaardejer Jens Jensens Tipoldefader Jens Niensens Bryllup 1779 med Anna Catharina Pedersdatter fra Kanekær i Kelstrup i den hellige Trefoldigheds Navn blev oprettet en Ægteskabskontrakt, hvori Brudens Fader lovede i Arv at give sin Datter 1000 Mark i rede Penge samt et forsvarligt Udstyr bestaaende af 2 skikkelige Senge samt Kiste, Skrin m. m. og dertil en 2-Aars Plag. I Anledning af det mægtige Gilde paa Slægtsgaarden i Soed 1858, da Datteren Voldborg Jensen blev gift med Hans Kjær fra Lønt, fortalte Arkivar Hofmansen, at der bl. a. blev indkøbt 98 Pund Kaffe, 152 Pund Svesker, 15 Pund Korender, 14 Pund Rosiner, 4 Pund Safran, 1 Pund Kanel, mange Ankre Vin m. m. m., alt af allerbedste Sort.

Mod Slutningen af sit Foredrag dvælede Arkivar Hofmansen ved Mindet om Gaardejer Jens Jensens yngre Broder Karl Kristian Jensen, der en Junidag 1916 i en Alder af 20 Aar meldtes som savnet paa den Front, hvorfra henved 6000 andre af Sønderjyllands bedste Sønner heller ikke vendte tilbage. Forsamlingen ærede den afdødes Minde ved at rejse sig op.

Efter at have udtalt de varmeste Ønsker for den gamle Slægtsgaard i Soed og for dens paa-boende Slægt saavel som for de Slægter, som der har deres Rod, sluttede Arkivar Hofmansen sit Foredrag med at citere de dybsindige Strofer af den gamle Hjulmand Andreas Andresen i Maa-rum:

*Hvis om Tusinde Aar
endnu Plovfuren gaar
dér, hvor vi have lagt vore Stave,
mon saa nogen vel ved
om vor Gerning Besked
eller Stedet, man grov vore Grave.*

Efter nogle Timers frit Samvær sluttede den vellykkede Slægtsfest om Aftenen med en Middag, som Frøknerne Sørensen, der selv er Medlemmer af den gamle Slægt, og som driver Skamlingsbankens Restaurant, havde forberedt paa den smukkeste Maade. Ved Middagsbordet talte foruden Gaardejer Jens Jensen og flere andre af Slægten ogsaa Slægtsgaardsforeningens Formand, Civilingeniør, Gaardejer H. M. Markersen, der overfor Forsamlingen paa en særdeles udmærket Maade klarlagde Slægtsgaardsforeningens Arbejde.

FORENINGENS MEDDELELSER

Den 27. September 1951 holdtes paa Hotel »Hafnia« i København

Møde mellem Medlemmer af Forretningsudvalget, Udvalget for økonomiske og lovmæssige Sager samt Bladudvalget.

Spørgsmaal vedrørende Foreningens Økonomi, Budget for 1951, Tinglysning om Slægtsgaardens Bevarelse, Bladsagen og Medlemsforhold blev drøftet.

Den 28. September 1951 holdtes paa Hotel »Hafnia« i København

HOVEDBESTYRELSESMØDE

Medlemmerne var mødt med Undtagelse af Grønbech og Cederfeld de Simonsen, der var forhindret i at være til Stede. Endvidere var til Stede Ellekilde, Hofmansen, Foged, Hesselbjerg og Kontorchef Nielsen.

1. Valg. Der foretoges Valg af Formand, Næstformand og af Medlemmer til Forretningsudvalg, Legatudvalg, Arkivudvalg, Udvalg for økonomiske og lovmæssige Sager, Lovudvalg og Bladudvalg. Alle Valg var Genvalg.
2. Foreningens Økonomi blev gennemgaaet og Budget udarbejdet for 1952.
3. Medlemsforhold.

Kontorchef Nielsen oplyste, at der i Aar hidtil ved Sekretær Brahe var indmeldt 521 og fra anden Side 40 nye Medlemmer. Der havde i Aar været en Afgang paa 88 Medlemmer.

4. Slægtsgaardsarkivet og Diplomsagen.

J. Jensen aflagde Beretning over Arbejdet i den forløbne Del af Aaret. Der er udstedt 377 Folketællingslisteundersøgelser i denne Tid og 20 store Undersøgelser. Under Arbejde er 15 store Undersøgelser, og der kan antagelig inden Aarets Udgang udstedes yderligere 100 à 200 smaa Undersøgelser.

Det første Slægtsgaardsdiplom (for Smedegaarden i Trandum) blev udstedt og underskrevet af Formand og Næstformand.

5. Aarsmødet 1952 paa Fyn.

Konsulent Balle oplyste, at Aarsmødet paa Fyn i 1952 var fastlagt til Dagene 24. og 25. Maj. Det var Tanken blandt andet at besøge to Slægtsgaarde og muligvis Erholm.

6. Foreningens Arbejdsprogram.

Spørgsmaalet om at sikre en Ejendoms Bevarelse for Slægten ved Tinglysning blev drøftet. Endvidere Spørgsmaal om Ændring af de passive Medlemmers Stilling i Foreningen.

7. Foreningsbladet.

Bjergskov, Redaktør Paulsen og Balle gav Oplysninger om Bladsagen. Papirpriserne er steget med 115 % de sidste halvandet Aar, men menes ikke at ville stige yderligere. Annoncernes Antal var steget, og man haabede paa yderligere Stigning. Det vedtoges at udsende ialt 5 Numre af Bladet i Aar, og for 1952 at regne med Udsendelse af 5 Numre, eventuelt 6.

Mødet hævet.

Forretningsudvalget.

Midsommerbål og Blusgrænser

Forfatteren *Aug. F. Schmidt* fortæller i denne Artikel om Baal-Traditionen i det danske Landskab og dens Baggrund af Folketro.

DET ER IKKE ALENE Sct. Hans Aften 23. Juni, man her i Danmark brænder Bål. Også til visse andre Dage og Aftener var — og er — der knyttet Blusbrænding. Således brænder man vistnok endnu Blus den 22. Februar på Pers Dag i Vestslesvig og Frisland. Blusset denne Dag benævnes *Pers Pig* og er en tidlig Forårsfest, der — under hollandsk Indflydelse — blev fejret som et »Surrogat« for Sct. Hans Blusset, fordi de fleste Mænd her i Haveggen kun var hjemme om Vinteren. På Pers Dag blev Blussene tændt, for at de kunde svide Sct. Peders længe Skæg af. Han kastede den 22. Februar en varm Sten i Havet, så det tøde, og Foråret kunde begynde. Oprindeligt har Pers Pig vistnok skullet markere, at den værste Vintertid nu var omme, og Foråret nærmede sig. Navnet Pers Pig er den folkelige Benævnelse på et Stjernebillede: de tre Stjerner, der danner Orions Bælte; det stilles gerne sammen med Mari-Rok. Pig betyder Stok, Kæp.

KARUP Å SOM BLUSGRÆNSE

Den 30. April brændes *Valborgblus* i det midterste Østjylland, fra Vejle Fjord og til Mariager Fjord. Endvidere brændes *Valborgblus* i den sydlige Del af Himmerland og helt ind forbi Viborg og så Syd på — en Strækning er Karup Å Blusgrænsen — over Hedestrøget Vest for Silkeborg ad Sønder Omme til. I Øst udgør Vejledalen i det væsentlige Sydgrænsen. Længere imod Syd brændes Blus den sidste April-aften i Bække- og Vorbasseegnen, i forskellige sønderjydske Sogne mellem Åbenrå og Tønder, i Sletterød ved Middelfart samt på Tunø, Endelave og Samsø. I gammel Tid brændtes også *Valborgblus* på Bornholm, men her er Skikken for længst gået af Brug, selv om man stadig brænder dette Blus i de skånske Provinser.

Valborg var en kristen engelsk Kongedatter, død 780. Hun har tilfældigt samme Navn som en hedensk Heks, kendt som Sibyllen *Valuborg* på en ægyptisk Oldtidsindskrift. I Tyskland troede man, at Heksene red til Bloksbjerg i Valborgs Følge »Walpurgisnacht«. Ved Kalenderforandringen År 1700 afskaffedes den julianske Kalender, der var elleve Dage bagefter den gregorianske. Før 1700 var *Valborgaften* altså samme Dag som vor nuværende 10. Maj. Vejret er som Regel lunere den 10. Maj end 30. April. Denne Datoforandring kan have haft Betydning

for den stedvis forekommende Henlægning af Forårsfesten til Pinsen som i Vestjylland, hvor *Pinseblus* (*Pinsevæk-Ild*) brændes i Egnene Nord for Stadil og helt op til Limfjorden og mod Øst forbi Holstebro, Herning samt mod Syd til Skernådalen og derfra i skrå Retning op til Tim; dernæst i Sydvestsalling og overalt i de gamle Hedegne Syd for Skive. Mange Steder var det især Hyrdedrengene, der feste med Blus i Pinsen.

BLUSGRÆNSE OG DIALEKTGRÆNSE

Endelig kommer vi til *Sct. Hans Blus* 23. Juni, der brændtes — og brændes — i langt den største Del af Danmark. På Øerne brændes der udelukkende denne Aften med Undtagelse af Langeland og nogle Småøer der omkring. På Bornholm er Skikken indført i nyere Tid.

Blusgrænserne kan selvfølgelig ikke være skarpt afstukne, tværtimod må der i Følge Sagens Natur være større blandede Bælter, hvor de forskellige Skikke mødes. Interessant er det at lægge Mærke til, at i mange Tilfælde følger *Blusbrændingens Grænser* også *Dialektgrænserne*. Dette er især kendeligt langs Vejledalen og i Himmerland og vist også langs Karup Å. Når både Grænsen for en Dialektejendommelighed og en Skik følges ad, hænger det sammen med et gammelt Isolationsbælte, der har haft afgørende Indflydelse på den betræffende Egn gamle Bebyggelse, hvilket bl. a. let ses i de Egne i Himmerland, hvor Blusgrænser og Dialektgrænser falder sammen.

RUDIMENT FRA HEDENSK TID

Blusbrænding er de sidste Minder om en Ilddyrkelse, der engang har haft stor Betydning for vore agerdyrkende Fædres Tro og Liv. Fra næsten alle Jordklodens Egne træffes Blusbrændingen som Led i en Højkultur. Bålet ved de nordiske Forårsfester menes egentlig at svare til Bålet ved den hedenske romerske Hyrdefest: *Palilia* 21. April. Hertil svarer Blusbrændingen i Tyskland Georgsdag 23. April eller *Valborgdag* 1. Maj; i Vestsverige om Påsken, i det øvrige Sverige og Østjylland *Valborgaften*. Sct. Hansblus brændes udenfor Danmark i Tyskland, Schweiz, Østrig, Rusland, England, de romanske Lande og i Marokko. Spanierne tog Skikken med til Amerika.

Blusskikkene ved Forårstid og Midsommer-aftenen er nøjere betragtet kun Varianter knyttet til forskellige Fester, og det må vist bero på en Tilfældighed, når Almuen i Østjylland så absolut har foretrukket Valborgblus fremfor Sct. Hansblus og samtidig dermed fejret Forårsfesterne (f. Eks. med Udvælgelse af Gadebasse og Gadelam, Ride Sommer i By o. s. v.) i større Udstrækning end andre danske Egnes Landbefolkning.

NAVNGIVET EFTER JOHANNES DØBEREN

Midsommerilden er uden Tvivl oprindelig et Lån fra Blusbrændingen om Foråret ved Majdagstide. Her i Norden er det ved 1. Maj lovlig koldt at holde Fest under åben Himmel, og der findes Oplysninger, som tyder på, at Majfesten af *klimatiske Grunde* ret hurtigt flyttedes over til Midsommerfesten. Også *Arbejdshensyn* kan have været medvirkende til Festflytningen. Maj er en travl Måned for Agerdyrkeren, medens der i Juni førhen var mindst Arbejde at udføre, det var Tiden midt mellem Sæd og Høst. Det nærmere Tidspunkt for Festens Fastlæggelse beroede på den kirkelige Kalenders Festsdage. Her var kun to at vælge imellem, Pinse og Johannes Døbers Dag, »Sct. Hans«. Pinsen har draget forskellige folkelige Festligheder til sig, men ellers blev det *Midsommerfesten* den 23. og 24. Juni, der blev den store og betydningsfulde folkelige Sommerfest i de nordiske Lande. Festen fik Navn efter Johannes Døber, hvis Fødselsdag ansattes til 24. Juni, altså et halvt År før Jesu Fødselsdag.

Sct. Hans fejres i den nordiske Skærsommers favreste Tid. Da er Dagene lange og varme, Nætterne korte, lyse og lune, så både syge og sunde kunde tåle at opholde sig udenfor — eventuelt Natten over ved en *hellig Kilde*, der i de fleste danske Egne besøgtes Sct. Hans Aften og Nat af syge og svage, som mente at kunne blive helbredte for deres Sot og Fejler ved at blive vaskede i den hellige Kildes helsebringende Væld

og ved at drikke af det viede Vand. Hvor Folk til bestemte Tider samles i Mængde, kommer Handelsmænd, Gøglere m. v. til, og på denne Måde fremstår efterhånden et Marked. Således fik også alle danske Egne et stort *Kildemarked*, der betød meget for de tilrejsende Deltagere og for den omgivende Egnsbefolkning. Megen og alsidig Folkeoverlevering forefindes om vore Kildemarkeder, der nu hører Historien til. Det berømte *Vorbasse Marked* har et gammel Kildemarked til Forudsætning.

SCT. HANSURTEN VARSLEDE

Der var iøvrigt knyttet megen Folketro til Midsommerfesten. Man samlede Sct. Hans Aften *ni Slags Urter* og gemte dem som Middel mod alskens ondt. Af *Sct. Hansurtens Vækst* kunde de unge Piger tage Varsel over Kærlighedslykken i det kommende År. *Duggen* havde også en særlig Kraft denne Aften. De syge rullede sig i den for at blive helbredte, Vasketøjet blegedes i den som Værn mod Sygdomme; den æltes i Dejgen, og den, som om Morgenen barfodet kom ud og trådte i *Duggen*, fik i fuldt Mål Gavn af dens Helbredsevne og Livskraft. Et Folkevisdomkvæd: »Selv træder hun *Duggen* af Jorden« hentyder hertil.

Selv om Mennesker og Tider skifter, kan ældgamle Skikke og Forestillinger leve videre fra Slægt til Slægt. Af Midsommerfesten i Danmark er nu kun *Bålet* tilbage. Om Blussene på vore Bakker og Høje og ved Kysterne samler Folk sig stadigvæk Sct. Hans Aften. Festligt lyser de flakkende Luer ud i det begyndende Mørke, og ofte synger man *Holger Drachmanns* prægtige Midsommervise: »Vi elske vort Land«, imens man betragter det synkende Bål. En værdifuld national Stemning kan umiddelbart gribe Folk ved Midsommerbålet, og også derfor er der kun Grund til at glæde sig over, at denne sidste Rest af en urgammel Skik stadig bliver iliveholdt i vort Land.

August F. Schmidt.

Strofen om Mennesket

Dette er Strofen om Mennesket:
Det maales først, naar det dør,
fordi det bedste, Mennesker gør,
ikke erkendes før.

Frøkimet ligger i Sporene,
men Reglen er ganske klar:
Først naar en Søn har traadt det i Støvet,
tror man paa Sønnens Far.

Fordi det bedste, et Menneske gør,
er dømt til at agtes ilde,
vil alt, der gror i Kulturens Spor,
grønnes et Slægtled for silde.

Ib Paulsen.

TROELS LUND I GELLERUP

Af Arkivar i Dansk Folkemindesamling *Hans Ellekilde.*

II

Sluttet.

Sammen med sin yngre Broder Ole stiftede han 1810 de Lundske Friboliger i Gellerup. Det tredje Barn, *Sivert*, født 1763, blev opkaldt efter sin Morfader, Kromanden Sivert Thomsen Skytte i Them (1698—1760), men lille Sivert døde allerede 1768, fem Aar gammel. Saa var det Mormoderens Tur til at blive opkaldt. Maren blev født den 1. Juni 1765 og 1791 viet til Købmand Peter Smith i Holstebro, siden Ejer af de mindre Herregaarde Kvistgaard og Krogsdal. Saa har Kromand Troels aabenbart opkaldt sin yngre Broder *Ole*. Ole Lund, født den 11. Oktober 1767 eller 1768, blev som sin ældre Broder Jens Klædekræmmer i København. Han blev gift med sin første Principals, Maurits Monberg i Horsens, Datter Karen (1774—1815), og han døde den 10. Marts 1843. Gennem sin Datter Anna Cathrine var han Troels Lunds Morfader. Det næstyoungste af Børnene, Ane Troelsdatter, født 1770, der muligvis er opkaldt efter Moderen, var den eneste af Børnene, der ikke som voksen forlod Gellerup Sogn. Hun overtog Fødegaarden ved sit Bryllup 1794 med Bøndesønnen *Niels Madsen Særkjær* fra Maabjerg Sogn ved Holstebro. Endelig var den syvende og sidste af Troels Jensen Lunds Børn, Sønnen Troels Troelsen Lunds. Han blev født den 27. Juli 1773, blot ni Dage efter sin Faders Død, og arvede naturligvis i første Række hans gode Navn. Han lærte Handelen i København hos sine ældre Brødre Jens og Ole Lund og fik 1795, 22 Aar gammel, Borgerskab som Hosekræmmer i Helsingør. Han blev den 18de November 1803 gift med Elisabeth Cathrine Krogh, og han døde den 11. Maj 1841. Gennem sin Datter Anna Marie Cathrine Lund (1809—92) er han Morfader til Troels Lunds Hustru, Johanna Sigismunda Elisabeth Tillisch (2. Septbr. 1843 — 16. Oktbr. 1917). Ret meget personligt ved vi ikke om *Troels Jensen Lund* i Gellerup, men som et Vidnesbyrd om den Højagtelse og Kærlighed, hvormed hans to yngre Døtre har betragtet ham, kan vi anføre, at de begge to mod Skik og Brug har gennemført, at deres førstefødte Søn skulde opkaldes efter sin Morfader og ikke efter sin Farfader. Derimod har Jens Lund ikke opkaldt sin Fader mellem sine 13 Børn, men i Stedet sin Morfader Sigvard. Heller ikke Troels Lund i Helsingør har opkaldt sin Fader, derved vilde han jo op-

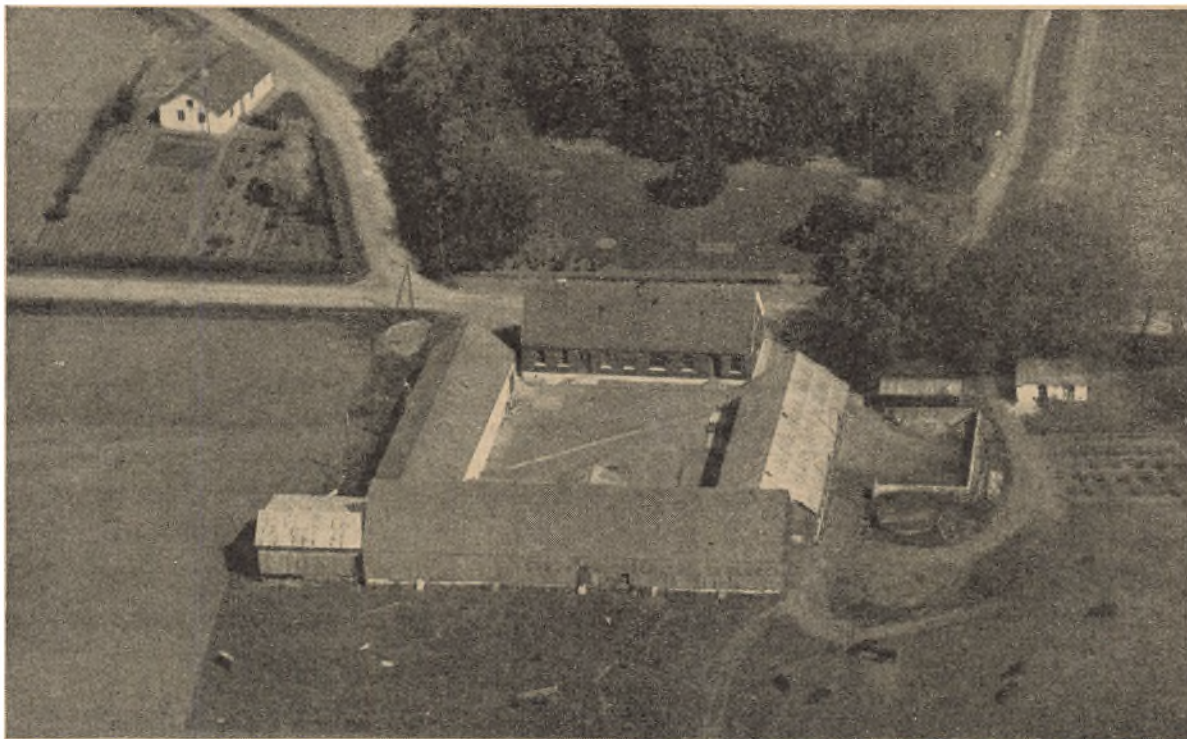
kalde sig selv, men Ole kaldte sin ældste Søn, den kendte Teatermaler, Troels Lund (1802—67), for Troels.

Ogsaa Ole Lunds ældre Plejebroder, *Henrik Hansen Lund* (11. Oktbr. 1757 — 27. Febr. 1820), fra Store Hjøllund i Vrads, har opkaldt sin Plejefader, Troels Jensen Lund i Gellerup, blandt sine ti Børn. Det skete i Taknemmelighed over, at han i sin Godhed modtog sin Hustrus Søstersøn som toaarig fader- og moderløs Dreng, da hans Fader og Moder næsten samtidig afgik ved Døden, og den 18. Søndag efter Trinitatis 1759 kom i een og samme Grav. Henrik Lund var lidt ældre end sine ældste Plejesøskende og Søskendebørn og blev af dem betragtet som deres ældre og kære Storebroder. Han var godt 15 Aar, da hans Plejefader i Gellerup døde den 18de Juli 1773, og den ældste af hans Drengbørn, Jens, da blot var 12 Aar gammel. Henrik Lund blev paa Krogaarden i Gellerup efter sin Plejefaders

Gjellerup Kirke, Kvindernes Indgang.

Abildgaard (tidligere Krogaard) i Gelleruplund, fra 1923 ejet af Svend Knudsen. Troels Lund-Slægtens Ællegaard »Krogaarden«.

Død til Støtte for sin Moster og Plejemoder, Ane Siversdatter Lund. Først da den ældste af hans Plejebrodre *Jens* i Aaret 1779 havde opnaaet fuldvoksen Alder, 19 Aar, og nu kunde træde i sin Plejebroders Sted, forlod han Gellerup og drog til København den 21. Maj 1779, for at udfolde sine Ævner som Handelsmand, efter det Forbillede, hans Plejebroders Farbroder Ole Troelsen Lund havde givet.

I MODSÆTNING til denne vendte han ikke senere tilbage til Hjemegnen, han blev alle sine Dage i København. Ganske faa Aar efter sin Ankomst til København var Henrik Lund allerede en velstillet og anset Købmand, gift 1783 med Ane Bolette Tvermose (1766 — 4. Decbr. 1791), hvis Fader, Anders Anders Tværmoes, ligeledes stammede fra Uldjylland fra Tværmose i Nabsognet Sunds. »Henrik Lund havde ogsaa styret sine Sager med stor Forstand«, siger hans Sønesøn Troels Lund. »Han havde lejet og siden købt sig et beskedent Hus med ypperlig Beliggenhed for Handel. Det laa i Nygade, der forbandt Gammeltorv med Vimmelskaftet. Til den ene Side havde han sine københavnske Kunder, der ønskede at forsyne sig med hans gode jyske Uldvarer. Til den anden Side havde han paa Gammeltorv hver Torvedag Bønderne viden om fra Sjælland, der, naar deres Vognlæs af Korn

og Fødevarer var godt solgt, nok kunde have Lyst til ægte Klæde til en Højtidsdragt, hvorpaa Sølvknapperne bedre kunde syne.«

AF HANS NI BØRN er der foruden Troels Lunds Fader, *Henrik Ferdinand Lund* (15. Marts 1803 — 24. Aug. 1875), som var hans yngste Barn, Grund til at fremhæve den store Naturforsker *Peter Vilhelm Lund* (14. Juli 1801 — 25. Maj 1880), der i Brasiliens Urskove havde fundet de mærkelige Huler med Forsteninger af Fortidens Dyr, som han skænkede til Zoologisk Museum, til hvis ypperste Skatte de den Dag i Dag hører. Peter Wilhelm Lund, den længst levende af Henrich Hansen Lunds Børn, havde stiftet et Familielegat, i hvis Fundats Gellerup Sogn, men ikke Faderens Fødesogn Vrads har faaet en Fortrinsstilling, hvis Slægten Lund skulde uddø. Dermed blev tilkendegivet, at hans Fader Henrik Hansen Lund, fra hvem hans Formue sagtens i det væsentligste stammede, havde betragtet Gellerup, hvor han i sin bevidste Barndom var blevet opdraget, som sit Hjemsohn, men derimod slet ikke sit Fødesogn Vrads.

Hjemme i Gellerup medførte Henrik Lunds Held ved Handelen i København, at de tre Brødre *Jens*, *Ole* og *Troels*, en efter en, brød op fra Gellerup og slog ind paa samme Levevej som Fættøren og Broderen. Man skilte de tre

Klædekræmmere Lund ved den personlige Forkærlighed for en bestemt Farve i deres Klæde- dragt, saaledes at Henrik blev kaldt den »graa Lund«, Jens »den blaa« og Ole »den grønne Lund«. Derimod blev den aldrende Moder tilbage i Gellerup og bestyrede Gaarden for sin yngste Datter, Ane, da ogsaa den yngste Søn, Troels, var rejst hjemmefra. Denne Datter blev 1794 gift med *Niels Madsen Særkjær* i Maabjerg. Hendes to Sønner, Troels og Mads, døde i temmelig ung Alder uden Efterkommere. Hendes Mand er omtalt i Tang Kristensens Jydske Folke- minder IX, S. 368, i en Skrivelse fra Præsten i Gjellerup, Nicolai Hegelahr, af 17. Juli 1820, hvor han klager over, at Niels Madsen ved sine sindrige Anlæg tilegner sig Vandet fra hans Præstegaardsjord.

I SEKS AAR — 1794—1800 — opholdt Ane Sivertsdatter Lund sig i sin Datter og Sviger- søns Hjem paa Krogaard i Gellerup, saa brød hun op til København, og levede de sidste sytten Aar af sit Liv hos sin Søn Ole Lund, hvis tidligere saa blomstrende Handel skulde faa sit Knæk ved Englænderkrigen 1807—14 og ved Hustruens Død i 1815. Ane Lund døde i København den 19. April 1817, og hun blev begravet hos sin i 1773 afdøde Mand Troels Jensen Lund. Gellerup Sogn rejste en Mindesten over hende og hendes to Sønner Jens og Ole, der skabte de Lundske Friboliger i Gellerup. Yderst sympatisk er den gamle jydske Kvinde omtalt i *Henriette Lunds* Minder fra Hjemmet 1880, dvs. Faderen Henrik Ferdinand Lunds Hjem. Troels Lunds ældre Halvsøster, der blev født den 12. November 1829, har naturligvis ikke kendt den gamle Farmor, men anfører sin Faders Bedømmelse af hende:

»Hun var en fortræffelig Kone, bekendt i Egenen baade for sin Skønhed, og den Dygtighed, hvormed hun som ung Enke styrede sin Gaard og opdrog sine Sønner. Af denne Familiens Olde-

mor, som den med Rette ærer, er der et smukt Stik, hvor man endnu hos den gamle Kone beundrer de regelmæssige Træk og det forstandige Udtryk«.

HENRIETTES YNGSTE HALVBRODER, Troels Lund, giver i sin Bog »Et Liv« — 1924 — Vidnesbyrd om den afgørende Betydning, gamle Ane Lund havde for sin Sønnedatter *Anna Catrine Lund*, Troels Lunds Moder, lige fra hendes Fødsel den 17. September 1800 til Farmoderens Død den 19. April 1817. »Da den gamle endelig lukkede sine Øjne i 1817, tog den unge alene fat paa det vanskelige Hverv at føre Fader, Søskende og Hjem uskadt gennem Brændingen. Hun havde kun lidt at raade over hertil, ikke synderligt mere end unge Kræfter, klar Forstand og ærlig Villie til at udrette, hvad Gud lærte hende at indse, var det rette. Hertil kom endnu Mindets Skat. Naar Opgaven truede med at overvælde hende, Kræfterne syntes for svage, og Taarerne var ved at bryde frem, kunde der med et vaagne uforklarligt Held og Styrke. Var det to milde Blik fra oven, en Moders og en Farmoder, der lønligt lyste Velsignelse over hende og hendes Færd. Det lykkedes hende at løse sin Opgave under nitten Aars utrætteligt Arbejde. Saa gav Gud hende en ny Opgave den 2. April 1836 at være Moder for sin Halvfætter Henrik Ferdinand Lund og Petræa Kierkegaards fire moderløse Børn. Selv fik hun sine tre egne Børn, sidst Troels Frederik Lund, ved Siden af Farbroderen Peter William Lund denne Gellerupæts ypperste Skud. I sin Bog »Et Liv« vidner Troels Lund om, hvad hans Fædre- og Mødrene-Slægt Lund fra Gellerup har betydet for ham i Overbevisningen om, at »hans Tro paa Folkets Liv som en fortsat Enhed og hans Ret til at tolke dets Selverindring har suget Næring af hans Tro paa sin Slægt Troels Lund som en Del af dette Folk fra dets ældste Tider«.

HANS ELLEKILDE

* Ogsaa Familien Nielsen paa »Kastanielund«, der har været i Slægtens Eje i 100 Aar, har holdt Slægtsstævne. 50 havde givet Møde. Gaarden blev i 1822 overtaget af Niels Nielsen, der kom fra Martofte paa Fyen. Efter Niels Nielsens Død overtog Sønnen, Morten Nielsen, Ejendommen, 17. Maj næste Aar fylder han 90. Festen aabnedes med Kransenedlægning paa Aalsø Kirkegaard paa Niels Nielsen og hans Hustrus Grav.

* Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler har gennem Foreningens Forlag, Andelsbogtrykkeriet i Odense, udsendt 14. forøgede Udgave af »Højskole- sangbogen«, der redigeres af Uffe Grosen, Ernst J. Borup, S. Neermann Jensen og H. Engberg-Pedersen. 13. Udgave solgtes i ikke færre end 315.000 Eksemplarer. Den kom i 1939. I 14. Udgave er en Række nye Salmer og Sange med, for Sangenes Vedkommende bl. a. fra Besættelsesaarene. Antallet er for den nye Ud-

gaves Vedkommende 821 mod den hidtidiges 733. Kun Sange, som sjældent eller aldrig blev brugt, er udgaaet. Bogen sælges i to Indbindinger: Alm. blaat koster 6.50, brunt Skind 12.00.

* Kommandørgaarden paa Rømø blev den 18. Juli aabnet for Publikum. Nationalmuseet har medvirket til Stuehusets Istandsættelse. Aabningen var Genstand for stor Omtale i Landets Presse.

* Boesamfundets Slægtsstævne i Sommer paa Helnæs og i Assens fik et overordentligt vellykket Forløb. Man samlede paa Bogaarden paa Helnæs, hvor Gaardejer H. P. Runge var Vært. Boesamfundets Formand, Repræsentant L. Boe Thomsen, Assens, skildrede interessant Slægtens Oprindelse. Af de 21 Helnæsgaarde havde de 20 i kortere eller længere Tid tilhørt Boe'erne. Dagen sluttede med Aftenfest i Assens.

To Pluk i Bogsæsonen

Sognearkivar Kr. Møller: »Brahetrolleborg«.
(I Kommission hos Andelsbogtrykkeriet i Odense.)

Johs. E. Tang Kristensen og Niels Th. Mortensen: »Jysk Lune«. (Frede og L. C. Lauritzens Forlag, Aalborg.)

BOG er saa meget sagt om Sognearkivar Kr. Møllers lille Publikation om Brahetrolleborg, bærende Undertitlen »Slot, Herresæde, Sogn 1172—1950«, og — for at det ikke skal være Løgn — Undertitel II: »Fortidslys og Nutidsliv«. Disse 56 Sider fortæller om Brahetrolleborg fra det var Holmekloster til i Dag. En Skribentvirksomhed som Kr. Møllers er for saa vidt utaknemmelig. Det er for den Sags Skyld mange Kulturskriverier. Der er saa faa, der køber dem, bl. a. fordi de kan have svært ved at modsvare det »slappe af«-Krav, som vor Tids forjagede Mennesker sætter højt over Huset som en Fane efter Fyraften. Og dog . . . Man kan ogsaa slappe af i Tilegnelsen af Viden om gammel Tid, og i Bibringelsen af saadanne Kundskaber er Kr. Møller en kyndig og grundig Mand. Man kan ikke beskyldte ham for at skrive let. Der er intet charmerende ved hans Stil, men den har Soliditet i sig, en Egenskab, der jo da tæller endnu. Om Reventlow'ernes Sæde i de store Reformaar beretter Kr. Møller her, at Brahetrolleborg oprindeligt hed Holme Kloster og var underlagt Cistercienserne. Han fortæller løst og fast med Støtte af andre egnskyndige Folk om Holmeklosters Udvikling til Rantzausholm og siden til Brahetrolleborg. Engang boede Ridder Kaj Lykke her. Der var ringe Lykke ved ham, men siden kom der andre til, som havde rigere Held i Brugen af deres Midler og Evner.

FORNØJELIG i Forbindelsen med Brahetrolleborgs Historie er Digteren Jens Baggesens Medvirken til at præge Egnsnavne omkring Slottet med digterisk Fantasi, naar han og Grevinde Sybille Reventlow red rundt og navngav Steder. Mange af disse ejendommelige Stednavne blev siden Slægtsnavne. Her være i Flæng nævnt nogle. En Gaard, som i 1788 var førende ved Indførelsen af Rødkløveren, fik naturligvis Navnet »Kløverpris«. En Gaard ved fuglerige Lunde kunde ikke kom til at hedde andet end »Fuglsang«, andre Ejendomme døbt: Aksglæde, Egely, Flidsager, Gladbo, Høstrig, Lykkebo, Planteheld, Rislebæk, Ladefylde etc. Følgende Gaardnavne paa Brahetrolleborgegnen blev senere ogsaa Slægtsnavne for Folk, som drog ud

herfra: Aksglæde, Bondero, Gavnbo, Gladbo, Kløverpris, Prisholm, Plougheld, Sølvbjerg, Æresæde, Immerkjær og Hædersdal m. fl.

Saaledes beretter Kr. Møller om mangt og meget vedrørende dette et af Fyns skønneste Herresæder, hvis Historie baade er malerisk og daadrig.

De lune Jyder

AF EN HELT anden Art, men ogsaa rar at have i Reolen er Bogen om det jyske Lune, udgivet af Johs. E. Tang Kristensen og Niels Th. Mortensen paa Grundlag af seks af Folkemindesamleren Ewald Tang Kristensens Publikationer, nemlig »Molbo- og Aggerbohistorier« I og II, »Kuriøse Overhøringer i Skole og Kirke« I og II og »Gamle Folks Fortællinger om det jyske Almueliv«. I Fjor kom Professor Peter Skautrups udmærkede lille Bog om det jyske Bondesind og nu altsaa et Udvalg af Eksempler paa jysk Folkelune. Tegneren Bo Bojesen har illustreret og har nænsomt ramt Værkets Aand. Niels Th. Mortensen understreger i Indledningen, at man med denne Udgivelse tilsigter at faa et bredere Publikum i Tale, end Ewald Tang Kristensen i sin Tid kunne regne med som Følge af sin nøgterne Konstatering i højere Grad paa videnskabelig Basis end tilsigtende et underholdende Formaal. At der er mange Slags Jyder for Vorherre staar Læseren klart efter denne Bog. At de alle er »svedne«, »brankede« eller »røgede« i Lunet, turde der heller ikke være Tvivl om. Det er et fornøjeligt Initiativ, der her er taget, og Iklædningen, man har givet det, er takkelig. Man skal vist være Jyder for at udfærdige en Gravstenekst som denne: »Her hviler Peder Kristian Jensen og Hustru Ane Marie Madsen. Deres Strid er endt«. Havde det været Øboer, var der kommet til at staa: »Her hviler NN til Ankers med sin Kone« og noget i Retning af, hvad man kan læse paa en Gravsten i Marstal, at de ikke letter, før de engang stander foran Guds Trone. Øboer kan ikke lide ægteskabelige Spektakler efter Døden og er saa nette, at de end ikke giver det Udseende af, at der kan være Meningsdivergenser overhovedet. Tror de da . . .

— Præsten kom en Dag kørende hen til en gammel, syg Kone. Hun laa hen i en Døs, men Præsten regnede med, at hun var lutter Øren for hans Tale og Formaninger.

Endelig slog hun Øjnene op og sagde livligt: »Hwa trower han da, Hr. Pastor, de ska blyv te? Vi haee it faat waa Rower lugt ino« . . .

En Spasmager kom en Dag til sin Præst og sagde *Du* til ham.

»Hvad«, sagde Præsten, »siger du *Du* til mig?«

»Kan Du skabe en Havrekerne?« spurgte Spasmageren.

»Nej!«

»Ja, Vorherre har skabt hele Verden, endda siger jeg *Du* til ham.«

— Præsten spurgte en Dreng: »Hvad er Skærilden?«

Han svarede ikke.

»Brænder Sjælene der?«

»Nej, der ligger de saadn og futter«, svarede Drengen.

Til Slut er der den lille Historie om den lille Skræder, der havde faaet et Kompleks, fordi han saa inderlig gerne vilde være meget større. Hver Aften indflettede han dette Ønske i sin Aftenbøn, og en Nat drømte han, at Miraklet virkelig var sket. Han slog Nakken mod Sengekanten og stemte Fødderne mod Fodenden og raabte saa paa Konen.

»Mutter, Mutter. Der er sket et Mirakel, jeg er bleven meget større nu.«

Da Konen kom styrtende med en Tællepraas, viste det sig, at *Skræderen i Søvn havde drejet sig paa tværs i Sengen* . . .

Man skratgriner ikke af disse jyske Historier. Men det luner saa rart indvendig . . .

I. P.

FYENS DISCONTO KASSE

ODENSE

Stiftet 1846

DANMARKS ÆLDSTE PRIVATE BANK

ANNONCEPRISER:

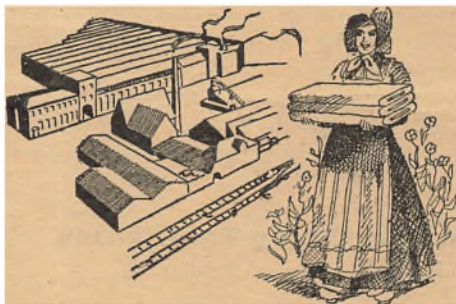
1/1 Side..... 100 Kr.   1/2 Side..... 55 Kr.

1/4 Side..... 30 Kr.   1/8 Side..... 20 Kr.

1/16 Side..... 10 Kr.   (dog kun for Skoleannoncer).

Announceekspedition: Bladets Kontor i København.

Vejen til selvforsyning med linnedvarer . . .

HJEMMEINDUSTRI - STORINDUSTRI

Arbejdet fra avl og ruskning til den smukke færdige hørvarer skabte den danske bondestands selvforsyning med uforgængelige linnedvarer, der gik i arv fra slægtled til slægtled . . . i dag sender man den avlede hør til

AKTIESELSKABET

HØRFABRIKEN I TOMMERUP

Kontrakt paa avl

og behandling af dugrødnet straa fra mindre arealer (dog mindst 2 skp. ld.) og urødnet straa fra større arealer kan endnu faas. Frøbestillingsseddel og dyrkningsvejledning medsendes.

Landbrugsmaskiner

og Reservedele

1/3 E. BONDO & CO.

Kongensgade 67

Odense

Telefon 1864 (4 Lin.)

MARGRETHE-TÆPPER

skønne — bløde — mølægte — uforgængelige

100 % dansk
Initiativ-Diplom fra
„Dansk Arbejde“

Knyttet med spec. Naal i ca. 2 cm. dyb Luv med 70—80,000 Løkker pr. Kvadratmeter af Special-garnet fra A.S. Det nordiske Kamgarvspinderi, Sønderborg.

Trods fremragende Kvalitet ikke dyrt: 2 × 3 m 990 Kr., 2 ½ × 3 ½ m 1443 Kr., 3 × 4 m 1980 Kr.

Margrethe og Emil Jensen

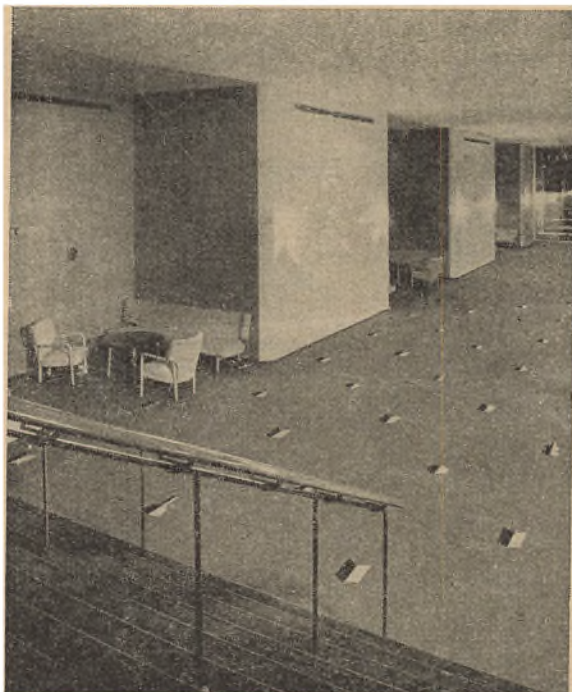
Allegade 61 . Odense . Telefon 536

Eneforh. f. København:

Hjemmenes Møbellager

Gl. Kongevej 27—29 (over Kinopalæet)

Leverancer: Bl. a. Berlingske Tidende, Hillerød Raadhus, Atlantic Palace m. m. fl.

Tæppe leveret til Radiohusets Kunstnerfoyer

Slægtsgaardsejere!

Sikker Dem. mod Haglskade
gennem

Hagelskadeforsikringselskabet af 1910

Store Torv 5 . Aarhus

Slægtsgaardsejere!

Tegn Deres Forsikring
mod Stormskade i

Dansk Forsikringsforening mod Stormskade

Store Torv 5 . Aarhus

Østifternes Land-Hypothekforening

Gyldenløvesgade 3

KØBENHAVN V

yder uopsigelige 2. Prioritetslaan i Landejendomme
og Beboelsesejendomme paa Landet i Østifterne